

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE UMANISTICE

CONSORTIU: Universitatea de Stat din Moldova (USM), Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți (USARB), Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul (USC)

Cu titlu de manuscris

C.Z.U:

94:316.342.2(478):352(470+571)“1812/1847”(043)

FRUMOSU ELENA

**ÎNCADRAREA CATEGORIILOR SOCIALE PRIVILEGIATE
DIN BASARABIA ÎN SISTEMUL SOCIO-ADMINISTRATIV
AL IMPERIULUI RUS, ÎN BAZA DOCUMENTELOR VECHI
PĂSTRATE ÎN FAMILII (1812-1847)**

611.02 – istoria românilor (pe perioade)

Rezumatul tezei de doctorat în istorie

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Umanistice, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău.

Conducător științific:

Dragnev Demir, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, USM

Îndrumători științifici:

Chirtoagă Ion, doctor habilitat în istorie, profesor universitar

Cereteu Igor, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar

Candu Teodor, doctor în istorie, conferențiar cercetător

Componența Comisiei de doctorat:

Tomuleț Valentin, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova, președinte al Comisiei de doctorat

Dragnev Demir, doctor habilitat în istorie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova, conducător științific

Cereteu Igor, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar, îndrumător științific la teza de doctorat, Institutul de Istorie al Universității de Stat din Moldova, referent

Condaticova Liliana, doctor habilitat în istorie, Academia de Științe din Moldova, referent

Dumnică Ivan, doctor habilitat în istorie, Institutul Patrimoniului Cultural, referent

Dementieva Diana, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, secretar științific

Susținerea va avea loc pe 8 septembrie 2023, ora 15.00, în ședința publică a Comisiei de susținere publică din cadrul Școlii Doctorale Științe Umanistice, Universitatea de Stat din Moldova, Biblioteca Științifică „Andrei Lupan”, mun. Chișinău, str. Academiei 5A, Sala Mică.

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC (<http://www.cnaa.md>). Rezumatul a fost expedit la data de 7 august 2023.

Autor:

Frumosu Elena

Conducător științific:

Dragnev Demir, doctor habilitat în istorie, profesor universitar

Secretar științific al Comisiei de doctorat:

Dementieva Diana, doctor în filologie

© **Frumosu Elena, 2023**

CUPRINS:

CUPRINS	3
REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL DE BAZĂ AL TEZEI.....	10
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	19
BIBLIOGRAFIE	21
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	24
ADNOTARE	26
ANNOTATION.....	27
АННОТАЦИЯ.....	27

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și gradul de studiere a temei. Anexarea părții de răsărit a Moldovei la Imperiul Rus și procesul încadrării categoriilor sociale privilegiate autohtone în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus, în baza documentelor vechi păstrate în familii reprezintă o temă actuală de cercetare a istoriei moderne a românilor. Modificările sociale care s-au produs în primii ani după anexare și, implicit, relațiile stabilite de guvernarea imperială cu boierimea autohtonă din Basarabia, în care vedea baza sa socială în regiune, au fost studiate, cu precădere, din perspectiva politicii coloniale, a intereselor fiscale ale administrației imperiale ruse, fiind lăsate în umbră implicațiile boierimii locale în calitate de grup social superior din spațiul pruto-nistean și dovezile lor documentare, care au contribuit la stabilirea bazei normative a unor drepturi personale nepatrimoniale ale categoriilor sociale privilegiate autohtone, ca parte a procesului general al încorporării Basarabiei.

Actualitatea tezei rezidă în contribuția la eliminarea lacunei istoriografice în ceea ce privește aspectul documentar al încorporării, completând datele referitoare la problemele juridico-administrative, socioeconomice, cultural-spirituale și de mentalitate ale anexării Basarabiei la Imperiul Rus. Totodată, este analizat în profunzime modul în care s-au produs lichidarea structurii sociale autohtone de către guvernarea imperială rusă și încadrarea reprezentanților ei în sistemul socio-administrativ imperial rus, proces reflectat în teză prin prisma documentelor vechi păstrate în familii. Această opțiune are la bază certitudinea actului scris și, deci, a argumentului sigur în disputa despre urmările anexării Basarabiei la Imperiul Rus și, totodată, permite includerea în circuitul științific a unor date noi, inedite sau abordate sub un unghi diferit. Primul aspect asupra căruia se atrage atenția în teză este cel juridico-administrativ – punctul de pornire în analiza unor drepturi și avantaje, fie acestea acordate în Principatul Moldovei, fie în Imperiul Rus. Astfel, atragem atenția asupra faptului că atestarea statutului nobil al reprezentanților boierimii autohtone în baza legislației imperiale ruse în primii ani după anexarea Basarabiei s-a produs în mod individual, doar în baza documentelor păstrate în familii, fără a ține cont de actele oficiale care recunoșteau apartenența titularului sau a urmașului acestuia la un grup social privilegiat al populației. Așadar, actualitatea și importanța temei rezidă în elucidarea încadrării individuale a boierimii autohtone în sistemul socio-administrativ imperial rus, ca reprezentanți locali ai boierimii din Principatul Moldovei, și nu în calitate de categorie socială superioară din Basarabia. Abordarea aspectului documentar este actuală prin reflectarea legăturii de cauzalitate dintre decizia autorităților de a demara procesul încorporării sociale cu încadrarea individuală a boierimii și documentele lor păstrate în familii, care, de fapt, sunt documente particulare. Reprezentând un bun personal și familial, aceste acte ne furnizează date noi, inedite atât

prin conținutul, cât și prin tipologia lor. Alături de informațiile despre drepturile și avantajele categoriilor privilegiate autohtone din Basarabia, dobândite până la anexarea acestui teritoriu, și rolul pe care l-au avut grupurile sociale privilegiate în organele puterii de stat, se regăsesc date despre cotidianul vieții particulare, întregind, și pe această cale, tabloul epocii în care se producea trecerea de la relațiile sociale medievale la cele de tip modern, cu norme și valori noi în condițiile dominației străine și ostile. Este actuală analiza circumstanțelor ce au conferit documentelor vechi păstrate în familii un rol pe care până în anul 1812 nu l-au avut sau pe care l-au avut doar unele tipuri de acte și doar într-o perioadă determinată de timp în Țara Moldovei, și anume: dovezi cu valență juridică pentru atestarea unor drepturi personale nepatrimoniale. Deci, dacă până în 1812 aceste acte serveau, cu precădere, ca dovezi pentru confirmarea drepturilor patrimoniale, după 1812 ele aveau menirea să ateste unele drepturi personale nepatrimoniale ale copiilor, nepoților și strănepoților titularilor actelor respective. În procesul cercetării, noțiunile principale ale tezei – „documente vechi de familie”, „încadrare” „privilegiu”, „categorii privilegiate” – definesc atât procesele fiabile cunoscute, cum sunt cele referitoare la evoluția și fructificarea privilegiilor, cât și modul prezervării drepturilor categoriilor privilegiate ale populației din Basarabia în condițiile sistemului socio-administrativ imperial rus, aspect mai puțin cercetat până acum. Astfel, teza include în circuitul științific documente inedite, care, în contextul cercetărilor întreprinse, reprezintă *totalitatea actelor medievale create de instituții/autorități de stat sau de persoane fizice, care vizează drepturile patrimoniale și unele drepturi nepatrimoniale ale membrilor uneia sau ai mai multor familii, ce provin dintr-un strămoș comun sau sunt înrudite prin alianță, servind ca dovezi în procesul atestării, confirmării și recunoașterii originii nobile a acestora și al încadrării lor în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus, stabilit în Basarabia.*

Lucrarea accentuează conotația negativă¹ a termenului *încadrare*, care, în contextul anexării Basarabiei la Imperiul Rus, este deseori identificat în istoriografie cu integrarea². În cadrul cercetării ne-am bazat pe studiile sociologice mai extinse, în care termenul respectiv este definit ca o interacțiune dinamică între sistemul care se integrează și sistemul care integrează, proces însoțit de anumite modificări în funcție de caracterul activ al celui dintâi și capacitatea de răspuns al celui de al doilea³.

¹ Danilov, M. Alexandru Cotruță și nobilimea basarabeană. Probleme și interpretări. În: *Nobilimea basarabeană în epoca reformelor din Imperiul Rus*. Chișinău, 2013, p. 176; Gherasim, C. *Evoluția nobilimii din Basarabia sub dominația țaristă: Statutul social-economic și mentalități colective (1812-1873)*. Teză de doctor, 113 p. [citată 14.11.2018]. Disponibil: <http://dspace.usm.md:8080/xmlui/handle/123456789/1773>.

² Grecu, D. *Evoluția nobilimii basarabene în secolul al XIX-lea*. În: „*Pro-Basarabia*” – repere istorice și naționale, coord. Ghenghea, Mircea-Cristian, Atanasiu Mihai Bogdan. Iași: Editura Alfa, 2007, p. 69.

³ Wallerstein, I. *Sistemul mondial modern: Mercantilism și consolidarea economiei mondiale europene, 1600-1750*, vol. 4. Trad. de Abraham Dorel, Bădescu Ilie, Ghibernea Marcel. București: Meridiane, 1993, 177 p.

În acest context, cunoscutul sociolog Immanuel Wallerstein menționează că fenomenul adeseori desemnat ca integrare reprezintă crearea unui puternic aparat de stat asociat cu identitățile naționale⁴. Astfel, remarcăm că structurile statale ale puterii centrale la momentul anexării teritoriului dintre Prut și Nistru se aflau în Principatul Moldovei, și nu în Basarabia, apoi că politica de felul celei promovate de guvernul imperial rus în Basarabia nu definea o *integrare* în aparatul său de stat a elementelor sociale noi, principial diferite, care reprezentau, în acest caz, ca identitate națională, categorii sociale românești, ci doar încadrarea unor fragmente dispersate ale acestei structuri sociale, așa cum s-a procedat cu reprezentanții boierimii. În consecință, încadrarea a devenit o politică de distrugere a structurii sociale autohtone și încorporare a fragmentelor ei în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus. Sintagma *categorii privilegiate* este utilizată în teză pentru a defini categoriile superioare ale populației autohtone, care s-au constituit în procesul evoluției instituției domniei în Moldova. În esență, acestea reprezintă grupuri superioare ale structurii sociale românești, entități formate cu suportul politic al puterii pe principiul loialității, al bunei credințe și al datoriei⁵. Privilegiul scris, acordat categoriei sociale respective, se întemeiază pe însușirea de a aparține acestei categorii de persoane nobile⁶. Drept urmare, boierimea a fost definită de istorici drept o clasă privilegiată a țării⁷. În ceea ce privește structura socială a Imperiului Rus la începutul secolului al XIX-lea, aceasta se deosebea de cea a Principatului Moldovei. Începând cu secolul al XVIII-lea, în Imperiu Rus au fost desființate rangurile boierești, iar categoria privilegiată superioară a devenit dvorenimea/nobilimea ereditară⁸, statut obținut preponderent în bază de merit. Având ca reper conceptual caracteristica structurii socio-administrative din Basarabia, parte componentă a celei din Principatul Moldovei, și a structurii respective din Imperiul Rus, teza semnalează caracterul selectiv, individual și obligatoriu al încadrării în baza documentelor vechi păstrate în familii.

Scopul lucrării și obiectivele cercetării. Având în vedere cele constatate *supra*, am stabilit:

Scopul lucrării: elucidarea multiaspectuală a problemei și a etapelor încadrării categoriilor privilegiate autohtone din Basarabia, ca elemente ale structurii sociale ale Principatului Moldovei, în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus, în baza documentelor vechi păstrate în familii, în anii 1812-1847.

⁴ Wallerstein, I. *Op. cit.*, p. 39.

⁵ Hobsbawn, E.J. *Națiuni și naționalism din 1780 până în prezent. Program, mit, realitate*. Chișinău: Arc, 1997, p. 11.

⁶ Giurescu, C. *Despre boieri* [cit. 12.11.2021]. Disponibil: <https://dokumen.tips/documents/constantin-giurescu-despre-boieri.html>.

⁷ *Ibidem*, p. 4.

⁸ Анисимов, Е.В. *Время петровских реформ*. Ленинград: Лениздат, 1989, 496 с.

Obiectivele cercetării: 1) determinarea particularităților încadrării categoriilor sociale privilegiate din Basarabia în sistemul socio-administrativ imperial rus, în baza documentelor păstrate în familii, în perioada 1812-1847; 2) reflectarea valorii probatorii a documentelor vechi păstrate în familii în derularea acestui proces. **Sarcinile concrete** ale tezei vizează: reflectarea dimensiunii istoriografice și a bazei sursologice privitoare la problema cercetată; elucidarea evoluției privilegiului scris și a categoriilor sociale privilegiate în Țara Moldovei până la anexarea Basarabiei la Imperiul Rus; expunerea temeiului juridic al drepturilor categoriilor privilegiate din Basarabia; caracterizarea categoriilor privilegiate din Basarabia și a încadrării individuale a boierimii în categoria dvorenimii/nobilimii ereditare ruse; reflectarea procesului încadrării categoriilor privilegiate inferioare – a boiernașilor, a mazililor și a ruptașilor – în sistemul socio-administrativ imperial rus; examinarea documentelor vechi păstrate în familii în calitate de dovezi cu valență juridică pentru confirmarea apartenenței la categoriile privilegiate din Principatul Moldovei, în perioada 1812-1847; caracterizarea actelor autorității supreme de recunoaștere a statutului social privilegiat în Basarabia în perioada respectivă; redarea unei tipologii a dovezilor documentare de atestare a statutului privilegiat în Basarabia.

Ipoteza științifică. Încadrarea categoriilor sociale privilegiate autohtone în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus, proces care s-a produs în mod individual, selectiv și obligatoriu în baza confirmărilor documentare individuale ale persoanelor ce păstrau în familii documentele vechi doveditoare ale statutului privilegiat, a dus la lichidarea, în perioada 1812-1847, a structurii sociale autohtone în Basarabia și retrogradarea unui număr considerabil de reprezentanți ai categoriilor privilegiate la statutul de țărani birnici.

Limitele cercetărilor efectuate: cadrul cronologic și geografic. Limita cronologică extremă inferioară a cercetării este anul 1812, începutul administrării Basarabiei de către Imperiul Rus prin aprobarea, la 2 august 1812, a Regulamentului de administrare provizorie a regiunii⁹. Dar, ținând cont de faptul că tema este cercetată prin prisma documentelor vechi păstrate în familii, au fost examinate hrisoave/cărți domnești, spițe de neam, arbori genealogici, testamente, foi de zestre începând cu secolul al XVI-lea. Limita cronologică superioară a cercetărilor este anul 1847, când a fost emis Regulamentul despre drepturile de proprietate ale locuitorilor Basarabiei (10 martie 1847), prin care reprezentanții categoriilor sociale privilegiate (boiernașii, mazilii și ruptașii) din Basarabia au fost incluși în categoria odnodvorților din Imperiul Rus¹⁰. Problema încadrării categoriilor privilegiate

⁹ ANA DGAN, F. 1, inv. 1, d. 3995, f. 11-14.

¹⁰ Tomuleț, V. Etapele și specificul încorporării Basarabiei în sistemul economic și politic al Imperiului Rus (anii 1812-1868/1873). În: *Revista Limba română*, nr. 5-6, XXII, 2012, p. 31.

autohtone din Basarabia în sistemul socio-administrativ imperial rus este analizată pe etape, care se includ în perioada 1812-1847.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Componenta teoretică a lucrării reflectă îmbinarea metodelor contemporane de cercetare a documentelor ca surse de studiere a unor procese istorice cu metodele arhivistice de analiză a materialului documentar primar, pornind de la sursa propriu-zisă – documentele vechi, originale, care se păstrau în familii – în calitate de obiect de studiu. Din acest considerent am aplicat metode caracteristice cercetării surselor: metoda istorică de cercetare și cea comparativă; metodele generalizării, deductiv-inductivă, de cercetare a contextului. Fundamentarea cercetărilor pe datele din documentele vechi păstrate în familii, surse ce reflectă locul și rolul persoanei în structurile sociale, administrative etc., marcate de particularitatea epocii în care au fost elaborate, dar și de personalitatea autorului, ne-a condus spre metoda analizei critice de testare obiectivă a veridicității, validității și reprezentativității: identificarea, selectarea, fotocopierea, transliterarea (după caz), precum și traducerea lor, colaționarea și descrierea, explicarea termenilor. Pentru identificarea surselor documentare reprezentative au fost aplicate metodele arhivistică și cronologică de clasificare a documentelor după tipuri și genuri, precum și traducerea, transliterarea, gruparea cronologică a datelor unei colecții de documente conform tematicii¹¹.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a tezei. Din punctul de vedere al noutății științifice, teza reprezintă un studiu original, care pentru prima dată caracterizează actele vechi păstrate în familii, oferind date pentru întregirea contextului istoric, arhivistic, documentar, al condițiilor în care aceste documente au asigurat prezervarea unor drepturi personale nepatrimoniale reprezentanților categoriilor privilegiate din Basarabia în perioada 1812-1847. Originalitatea lucrării constă în prezentarea modului de încadrare prin fragmentarea structurii sociale autohtone din Basarabia și includerea reprezentanților categoriilor sociale privilegiate ca elemente ale structurii sociale românești în sistemul socio-administrativ imperial rus în baza documentelor particulare. Analiza procesului de încadrare în baza documentelor păstrate în familii a permis stabilirea unui model tipologic al procesului de absorbție a acestor structuri sociale autohtone în cazul instaurării dominației străine cu principii distincte de organizare socio-administrativă. Au fost studiate circa 200 de documente, din care 87 de spițe de neam, de moșie și arbori genealogici, inedite, și a fost elaborată *Lista arborilor genealogici, a spițelor de neam și de moșie* – repertoriu arhivistic, instrument și suport pentru

¹¹ *Îndrumător al Arhivei Naționale a Republicii Moldova (partea I, până la anul 1917, ediția II-a revăzută și completată)*, Chișinău, 2004, p. 272.

cercetarea documentelor genealogice complexe, variate din punctul de vedere al formei și conținutului. Datele obținute vor fi incluse în aparatul științific-informativ al Direcției Generale Arhiva Națională a Agenției Naționale a Arhivelor prin fișare, elaborare de indici, inventare, adnotări etc., fiind aprofundat procesul studierii documentelor de acest gen. Necesitatea utilizării unor instrumente specifice în procesul cercetărilor multiaspectuale este determinată de particularitățile documentelor analizate, de specificul de redactare a textului, care, după structura lor materială și logică, reclamă clasificări distincte. Totodată, rezultatele obținute pot servi la elaborarea unor cursuri universitare, seminare specializate privind problema cercetată în teză. Materialul expus poate fi folosit la elaborarea unor teze de licență, de masterat și de doctorat consacrate consecințelor anexării Basarabiei la Imperiul Rus și a lucrărilor de sinteză dedicate istoriei moderne a Basarabiei.

CONȚINUTUL DE BAZĂ AL TEZEI

Lucrarea este constituită din adnotare în limbile română, engleză și rusă; lista tabelelor și abrevierilor; introducere; trei capitole, divizate în opt subcapitole; concluzii generale și recomandări; bibliografie; anexe; declarația cu privire la asumarea răspunderii; CV-ul autorului.

În *Introducere* sunt expuse actualitatea și importanța problematicii abordate, gradul de studiere a temei, ipoteza științifică, metodologia cercetării științifice, scopul și obiectivele tezei, valoarea ei teoretică și aplicativă, cadrul cronologic și geografic.

Capitolul I, intitulat Repere istoriografice ale problemei și surse documentare (inedite și ediții de documente), reflectă două aspecte: dimensiunea istoriografică referitoare la încadrarea categoriilor sociale privilegiate din Basarabia în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus și sursele referitoare la procesul încadrării categoriilor privilegiate din Basarabia în sistemul socio-administrativ imperial rus în baza documentelor vechi păstrate în familii.

1. Dimensiunea istoriografică referitoare la încadrarea categoriilor sociale privilegiate din Basarabia în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus include următoarele componente: abordări generale; istoriografia de la începutul secolului al XIX-lea până la 1917; istoriografia românească, sfârșitul secolului al XIX-lea – 1940/1941-1944; istoriografia postbelică: românească și sovietică; istoriografia după 1991.

Abordări generale. În contextul cercetărilor întreprinse am analizat istoriografia din punct de vedere cronologic, dar și prin prisma aspectelor care au legătură directă cu problema cercetată în literatura de specialitate. Astfel, aspectul social reflectat în istoriografie semnaleză¹² problemele statutului categoriilor privilegiate din Basarabia în anii 1812-1847 și diferențele dintre structura socială a Principatului Moldovei¹³ și cea imperială rusă¹⁴, categoriile privilegiate¹⁵ la etapele încorporării Basarabiei în Imperiul Rus¹⁶. Aspectul juridico-administrativ al istoriei Basarabiei (care este studiat, începând cu sfârșitul secolului al XIX-lea și până în perioada interbelică, într-un singur

¹² Arbure, Z. *Op. cit.*, 740 p.

¹³ Brătianu, Gh. *Sfatul Domnesc și Adunarea Stărilor în Principatele Române*. București: Editura Enciclopedică, 1995, 328 p.; Cantemir, D. *Descrierea Moldovei*. Chișinău: Litera, 2001, 256 p.; Rosetti, R. *Pământul, sătenii și stăpânii în Moldova*, tom 1: *De la origini până la 1834*. București, 1906, p. 194.

¹⁴ Анисимов, Е. *Op. cit.*, 496 p.

¹⁵ Giurescu, C. *Op. cit.*; Gheorghe I. Brătianu, *Op. cit.*; Panaitescu, P. *Interpretări românești. Studii de istorie economică și socială*, București: Editura Enciclopedică, 1994, 263 p.; Pâslariuc, V. *Raporturile politice dintre marea boierime și domnie în Țara Moldovei în secolul al XVI-lea*. Chișinău: Pontos, 2005, 273 p.

¹⁶ Дектярѣв, С. Бессарабия в составе Российской Империи в первой половине XIX в.: по материалам полного собрания законов Российской Империи. В: *Русин*, 2015, № 1(39), с.166-177.

loc¹⁷) începând cu anul 1918 este abordat separat, pe domenii¹⁸. Cadrul legal din Basarabia¹⁹ este dezbătut pe larg atât în istoriografia rusă, cât și în cea română²⁰. De asemenea, la acest aspect se referă problemele sistemului juridico-administrativ local²¹ de atestare a drepturilor și privilegiilor categoriilor sociale autohtone²². Cercetarea adaptării reprezentanților categoriilor privilegiate autohtone la noile condiții socio-administrative, a comportamentului persoanelor care reprezintă mentalitatea populației ocupă un loc distinct în studiile dedicate societății basarabene din componența Imperiului Rus din anii 1812-1847²³.

În cercetările întreprinse, la diferite etape, documentele erau expuse nu numai drept sursă primară, ci și ca obiect particular de studiu. În publicațiile cu privire la documentele bisericesti din parohiile basarabene există referințe la documentele vechi păstrate în familii, care aparțineau unor neamuri de mazili²⁴, definite ca documente de proprietate ale neamului, transmise din generație în generație²⁵. Aspectul documentar relevă edițiile de documente apărute odată cu emiterea de către administrația rusă a primelor acte administrative și date statistice, incluse în Colecția completă de legi ale Imperiului Rus,²⁶ publicate între anii 1830-1915, prin volumele de documente medievale editate în Basarabia²⁷.

Istoriografia de la începutul secolului al XIX-lea până la 1917. Această perioadă include lucrările autorilor ruși P. Kunițki, P. Svinin, A. Zașciuk, L. Casso, N. Lașcov, A.N. Egunov, P.N.

¹⁷ Erbiceanu, Vespasian. *Legiuri locale basarabene. Istorice, texte și jurisprudențe*. Chișinău: Imprimeria statului, 1921, p. 1.; Boldur, Alexandru. *Istoria Basarabiei*. București: Editura „Victor Frunză”, 1992, 543 p.

¹⁸ Grama, D. Caracterizarea juridică a dezmembrării statului Moldova în 1812. În: *Revista de istorie a Moldovei*, 2012, nr. 2, p. 25-40; *Basarabia în Colecția completă a legilor Imperiului Rus. Vol. I: Documente extrase din colecția I (1649-1825)* Lucrare îngrijită de Tașcă, Mihai, Ojog, Igor, Șarov, Igor; red.: Gumenâi, Ion. Chișinău: Cartdidact, 2017, 784 p.

¹⁹ „Trebuie menționat că ideea legalității în Basarabia de curând anexată era extrem de șubredă fie din motivul că pentru o serie de cazuri lipseau prevederi legale, fie din cauza faptului că nu se știa care anume lege trebuie să fie aplicată.” (J.A., *Кассо Россия на Дунае и образование Бессарабской области*, c. 204. [citat: 10.11.2018]. Disponibil: <https://www.runivers.ru/bookreader/book579404>.)

²⁰ Boldur, A. *Op.cit.*; Arbure, Z. *Op. cit.*; Nistor, I. *Istoria Basarabiei*. Chișinău: Cartea moldovenească, 1991, 292 p.; Gore, P. Anexarea Basarabiei (Schiță istorică). În: *Basarabia*, Ciobanu, Ștefan. Chișinău: Universitas, 1993, p.170; Grama, D., Conducerea provizorie a Basarabiei – suport juridic al autonomiei administrativ-teritoriale a regiunii în anii 1812-1818. În *Pergament. Anuarul arhivelor Republicii Moldova*, vol. VII-VIII, 2004-2005, Chișinău, 2005.

²¹ Gore, P. *Op. cit.*, p.134; Boldur, Al. *Op. cit.* 484 p.

²² Grama, D. *Op.cit.*, p. 487; Cornea, S. *Organizarea administrativă a Basarabiei (1812-1917)*, Cahul, 2003, p. 4.

²³ Gherasim, C. *Sursele istorice în studierea mentalității nobilimii din Basarabia în secolul al XIX-lea*, p. 103 [citat: 15.11.2021], Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/103-115.pdf.

²⁴ Mihail, P. *Op., cit.*, p. 62-64; *Idem*. Personalități religioase din Nișcani. În: *Buletinul Institutului Social Român*; I, Chișinău, 1937, p. 156-170.

²⁵ Mihail, P. *Op., cit.*, p. 62.

²⁶ *Полное собрание законов Российской Империи. Собрание первое (1825-1881)*. СПб., Типография Второго Отделения Собственной Его Императорского Величества, 1830-1885, том IX, часть 1, СПб., 1834, № 6889, с. 208; том XI, часть 1, СПб., 1836, № 9165, с. 508-509; том XI, часть 1, СПб., 1836, № 9165, с. 508-509; том XVIII, часть 1, СПб., 1843, № 16619, с.134; том XX, часть 1, СПб., 1845, № 18678, с. 150-151.

²⁷ *Записки Бессарабского областного Статистического Комитета, Том I, Изданный под редакцией А.И. Егунова*. Кишинев: Печать в тип. Областного Правления, 1864, с. 619.

Batiuşkov, A.N. Krupenski ş.a., care, în linii generale, au reflectat descrierea Basarabiei din punct de vedere geografic, al potenţialului ei economic şi al coloritului etnocultural, au caracterizat drepturile categoriilor populaţiei autohtone, baza normativă locală. În procesul cercetării aspectului documentar am apelat la unele lucrări ale academicianului rus Nicolai Lihaciov, care a acordat o atenţie sporită actelor cu caracter genealogic din secolul al XVII-lea²⁸ şi a folosit metoda comparativă în cercetarea diverselor liste şi cărţi genealogice²⁹.

Istoriografia românească, sfârşitul secolului al XIX-lea – 1940/1941-1944. În limitele istoriografice menţionate au fost puse bazele cercetării concrete a încadrării categoriilor privilegiate din Basarabia: boierilor, boiernaşilor, mazililor şi ruptaşilor, şi a fost evidenţiată importanţa bibliotecilor de familie, care conţineau documente de proprietate ale neamurilor respective. Istoriografia din această perioadă este reprezentativă prin lucrările autorilor Zamfir C. Arbure, Vespasian Erbiceanu, Radu Rosetti, Nicolae Iorga, Constantin Giurescu, Gheorghe Bezviconi, Leon T. Boga, Paul Mihail, Petre Panaitescu, Paul Gore, Alexandru Boldur, Ion Nistor, Ştefan Ciobanu, Petre Cazacu ş.a. Autorii respectivi caracterizează situaţia populaţiei din Basarabia, aspectele juridico-administrative din regiune, drepturile categoriilor privilegiate. Lucrările lor prezintă atitudinea administraţiei imperiale ruse faţă de boierimea din Basarabia³⁰, sunt editate documente despre prezervarea drepturilor patrimoniale³¹ şi a unor drepturi personale nepatrimoniale. Sub aspect documentar, istoriografia română din această perioadă se referă la actele cu caracter genealogic: spiţe genealogice³², spiţe de neam, spiţe de moşie³³ şi arbori genealogici etc.³⁴

Istoriografia postbelică: românească şi sovietică. Perioada include lucrări elaborate în RSS Moldovenească, care reflectau problemele sociale din timpul dominaţiei Imperiului Rus în Basarabia pe baza documentelor de arhivă, având în centrul atenţiei „atitudinea de clasă” faţă de categoriile privilegiate ale societăţii. Doar în unele lucrări pot fi identificate atitudini critice faţă de politica imperială rusă de eliminare a elementelor sociale autohtone din Basarabia (I. Anţupov, Ia. Grosu).

²⁸ Лихачёв, Н. По поводу сборника А. И. Юшкова «Акты XII-XVII вв. представленные в разрядный приказ представителями служилых фамилий после отмены месничества». СПб., 1898, с. 2.

²⁹ Барсукова, М.Е. О составлении перечня изданных русских актов. Издание второе с дополнением. Петроград, 1923. с. 12.

³⁰ Gore, P. *Op., cit.*, p. 170.

³¹ Arbure, Z. *Op. cit.*, p. 646.

³² Ciubotaru, M. Forme şi expresii ale conştiinţei genealogice la români. În: *Revista arhivelor*, 1997, IV (IX), nr. 3-4, p. 57.

³³ FARM, ACR Criuleni F. 44, 2022, *Dosarul cu opisele documentelor pe lăzi ce se predau Comisiunii Aliate, conform art. 12 din Convenţia de Armistiţiu*, p. 91.

³⁴ Ciubotaru, M. *Op. cit.*, p. 56.

După anul 1989 istoriografia referitoare la problema cercetată este reprezentată de istorici din România: A. Goșu, D. Almaș, I. Pavelescu, F. Rotaru, M. Ciubotaru, Șt. Purici, A. Pînzari ș.a., și din Republica Moldova: V. Tomuleț, C. Gherasim, Gh. Negru, A. Agachi, C. Ungureanu, T. Candu, S. Bacalov, D. Grama, S. Cornea, M. Tașcă, V. Taki, A. Cușco ș.a. În articolele și studiile monografice ale acestor autori, scrise de pe poziții obiective, problemele categoriilor sociale din spațiul pruto-nistrean ocupă un loc important. Însă, deși se bazează pe noi surse documentare, istoriografia contemporană acordă puțină atenție analizei sursologice, arhivistice, documentaristice a actelor specifice cu caracter juridico-administrativ și genealogic, păstrate în familii ca dovezi de apartenență la o categorie privilegiată a societății. Prin urmare, considerăm că studierea în profunzime a documentelor din Moldova medievală de acest gen este cu atât mai necesară pentru realizarea obiectivelor propuse, cu cât actele respective sunt reprezentative pentru identificarea particularităților încadrării categoriilor privilegiate din Basarabia în sistemul socio-administrativ imperial rus.

2. Sursele referitoare la procesul încadrării categoriilor privilegiate din Basarabia în sistemul socio-administrativ imperial rus, în baza documentelor vechi păstrate în familii includ: documente inedite din fondurile arhivistice; surse documentare genealogice; surse documentare juridico-administrative; surse în ediții de documente și materiale.

Documente inedite din fondurile arhivistice. În contextul cercetărilor întreprinse au fost studiate documentele din fondul „Gore Paul (Pavel) Leoa (1875-1927)”³⁵, care cuprinde acte originale ale familiilor Gore și Miculin, copiile documentelor ce au fost acumulate de reprezentanții familiei și transmise în colecțiile Bibliotecii Academiei Române, fotocopii ale unor acte medievale și din epoca modernă emise în secolele XVII-XIX, în baza cărora familiile Gore și Miculin (pe linie maternă) li s-a recunoscut statutul privilegiat obținut în Principatul Moldovei și dreptul la statutul de dvorean în Basarabia. Paul Gore a înființat o arhivă personală, îmbogățind-o cu sute de copii ale actelor vechi, care în prezent fac parte din colecțiile arhivelor din România. Sursele respective sunt reprezentative atât prin structura și conținutul documentelor, cât și prin elocvența modului de păstrare a documentelor în familii.

Surse documentare genealogice și juridico-administrative. În teză au fost analizate documente păstrate în fondul 220 al Direcției Generale Arhiva Națională a Agenției Naționale a Arhivelor, care include surse inedite cu caracter genealogic³⁶, surse din fondul 22 *Secția regională din Basarabia a Departamentului Ministerului Justiției, or. Chișinău, 1812-1917*³⁷, care conține date cu caracter

³⁵ ANR SJA Iași, F. 359, inv. 2521 „Gore Paul (Pavel) Leoa (1875-1927)”.

³⁶ ANA DGAN, F. 220, inv.1 și 2.

³⁷ ANA DGAN, F.22, inv. 1, d. 48, dd. 134, 152, 301, 302, 318, 335, 357, 376, 602, 617, 652, 728, 729.

juridico-administrativ, și surse din fondul 3 *Consiliul regional al Basarabiei*³⁸, inv.1 și inv. 2³⁹, constituit, în cea mai mare parte, din documentele păstrate în familiile petenților mazili și ruptași și transmise ulterior comisiilor de examinare a documentelor și instanțelor de judecată în scopul atestării și al recunoașterii statutului privilegiat în Basarabia, care s-au aflat la baza cercetărilor modului de încadrare a mazililor, a ruptașilor și a unor reprezentanți ai boiernașilor. Din documentele fondului 5 *Administrația regională a Basarabiei*, inv. 3, au fost utilizate date despre procedurile confirmării statutului reprezentanților categoriilor privilegiate, conflictele dintre ofițerii ruși și boierimea autohtonă, atitudinea mazililor față de politica socio-administrativă a autorităților imperiale ruse, cazurile de furt de acte și indicațiile reprezentanților administrației imperiale ruse cu privire la categoriile privilegiate din Basarabia⁴⁰. Informații importante referitoare la documentele vechi păstrate în familii ca dovadă pentru confirmarea statutului privilegiat au fost selectate din fondul 310 *Mareșalul nobilimii din județul Orhei 1824-1913*.⁴¹ Documentul intitulat „Dosarul cu opisele documentelor și inventarul pe lăzi ce se predau Comisiunii aliate, conform art. 12 din Convenția de Armistițiu (copie autentificată)”⁴² este relevant prin elucidarea unei clasificări a documentelor vechi păstrate în familii, arhivate în fondurile instituțiilor basarabene. Acestea sunt documente care au fost incluse în dosarele personale (întocmite de către autoritățile imperiale ruse în Basarabia) ale reprezentanților boierilor, boiernașilor, mazililor și ruptașilor, înaintate autorităților basarabene în anii 1817, 1835-1837, 1846-1847 ca dovezi documentare.

Surse în ediții de documente. Colecțiile tematice de documente referitoare la Basarabia publicate de L. Boga, A. Sava⁴³ au stat la baza clasificării actelor vechi de familie basarabene din perioada cercetată. Un aport substanțial în studierea tipologiei actelor respective l-au avut edițiile documentelor din Moldova ale istoricilor P.P. Panaitescu, D. Bogdan⁴⁴, I. Caproșu⁴⁵, precum și din unele colecții de documente medievale și din perioada războiului ruso-turc din 1806-1812, publicate

³⁸ ANA DGAN, F.3, inv. 1, dd. 27, 60, 101, 153, 193, 260, 280, 384, 425, 463, 607, 736, 737, 763, 972, 1107, 1108, 1389.

³⁹ ANA DGAN, F.3, inv. 2, dd. 311, 1341, 2815.

⁴⁰ ANA DGAN, F.5, inv. 3, dd. 550, 689, 646, 649, 691, 722, 723, 724, 729, 735, 738, 750.

⁴¹ ANA DGAN, F.310, inv.1, d. 1, 19 f., d. 12, 157 f.

⁴² FARM ACR Criuleni, F.44, 2022, *Dosarul cu opise...* 91 p.

⁴³ Leon T. Boga. *Documente basarabene. Foi de zestre*. Vol. I (1734-1844). Chișinău: Tipografia Centralei Cooperativelor de Producție și Consum, 1928; Sava, A. *Documente privitoare la târgul și ținutul Orheiului*, București, 1944.

⁴⁴ *Documente privind istoria Românilor* (D.I.R.). Editor, D. Bogdan, în trei serii: A. Moldova (11 volume, anii 1384-1625), B. Țara Românească (11 volume, anii 1247-1625) și C. Transilvania (6 volume, 1075-1350).

⁴⁵ *Sămile Vistieriei Țării Moldovei*, editate de Ioan Caproșu. Vol. I (1763-1784). Iași, 2010.

la Chișinău⁴⁶, din colecțiile de acte oficiale ale Imperiului Rus⁴⁷ și din anexele lucrărilor dedicate istoriei Basarabiei⁴⁸.

Capitolul II, denumit Particularitățile și etapele încadrării categoriilor sociale privilegiate din Basarabia în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus în perioada 1812-1847, este consacrat argumentării drepturilor patrimoniale și a unor drepturi personale nepatrimoniale ale categoriilor sociale privilegiate din Basarabia, prin elucidarea evoluției privilegiului scris (reflectat în hrisoave/cărți domnești) al categoriilor privilegiate în Principatul Moldovei până la anexarea Basarabiei la Imperiul Rus. Cadrul cronologic se extinde printr-o succintă referire până la secolul al XVI-lea. În Principatul Moldovei, privilegiul scris⁴⁹, ca urmare a raporturilor boierimii cu domnia prin lupte pentru obținerea unor drepturi și avantaje⁵⁰, s-a consolidat pe parcursul secolelor XVI-XVIII, când statutul și structura boierimii autohtone au suferit un șir de modificări. În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, ca urmare a reformelor domnilor Constantin Mavrocordat și Grigore Ghica, se stabilește nobilimea privilegiată din Principatul Moldovei – boierii aflați în rangurile superioare ale dregătoriilor de stat.

În acest context, am elucidat temeiul juridic al privilegiilor deținute de unele categorii sociale autohtone în primul deceniu după anexarea la Imperiul Rus. Începând cu anul 1812, categoriile sociale privilegiate autohtone din Basarabia, ca parte a sistemului socio-administrativ al Moldovei, au fost încadrate în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus prin fragmentarea structurii sociale autohtone și asimilarea reprezentanților acestor categorii de către structura socială imperială rusă. Cel mai reprezentativ grup social autohton din Basarabia era boierimea⁵¹ – categorie privilegiată din Principatul Moldovei⁵². Drepturile ereditare ale boierilor din Basarabia au fost atestate prin actele autorităților supreme: hrisoave/cărți domnești, și prin documente păstrate în familii: adeverințe, spițe

⁴⁶ *Moldova în epoca feudalismului*, vol.11: Documente privitoare la istoria Țării Moldovei în secolul al XVIII-lea (1775-1786): Cărți domnești și zapise, volum realizat de: Larisa Svetlicinâi, coord. D. Dragnev. Chișinău, 2008, 520 p.; *Moldova în epoca feudalismului*, vol. 12: Documente privitoare la istoria Țării Moldovei la începutul secolului al XIX-lea (1801-1806): Cărți domnești și zapise, vol. realizat de L. Svetlicinâi, D. Dragnev, E. Bociarov; Acad. de Științe a Moldovei. Inst. de Istorie, Stat și Drept. Chișinău: Elan Poligraf, 2012, 528 p.; *Documente privitoare la istoria Țării Moldovei în perioada Războiului ruso-turc din 1806-1812*, vol. I (noiembrie 1806 – iulie 1808), coord. de ediție D. Dragnev, L. Svetlicinâi, ed. T. Candu, T. Ciobanu, V. Constantinov, Bacău: Editura Vicovia, 2016, 437 p.; *Documente privitoare la istoria Țării Moldovei în perioada Războiului ruso-turc din 1806-1812, august 1808 – iunie 1809*, coord. de ediție D. Dragnev, L. Svetlicinâi, T. Candu, T. Ciobanu, București: Editura Academiei Române; Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, 2017, 884 p.; *Documente medievale slavo-române din patrimoniul arhivistic al Republicii Moldova*. Album. Chișinău: Lexon-Prim, 2021, 160 p.

⁴⁷ Basarabia în „Colecția completă a legilor Imperiului Rus”, vol. I, îngrijită de M. Tașcă, I. Ojog, I. Șarov. Chișinău: Cartdidact, 2017, 768 p.

⁴⁸ Gherasim, C., Tomuleț, V. *Stăpâni și robi sau nobili și țigani în Basarabia (1812-1861)*. Chișinău, 2021, 584 p.

⁴⁹ *Ibidem*, p.38.

⁵⁰ Brătianu, Gh. *Op. cit.*, p.32.

⁵¹ Cușco, A. Scenariile alternative ale identității basarabene la începutul secolului al XX-lea: mobilizare etnică, românitate incertă și construcție națională într-o provincie de frontieră. În: *Plural: Istorie. Cultură. Societate*, 2018, nr. 1, p. 43-62.

⁵² Panaitescu, P. *Op. cit.*, p. 37.

de neam și de moșie, testamente, foi de zestre, acte emise în Țara Moldovei, acceptate și recunoscute în calitate de dovezi cu valență juridică ale drepturilor patrimoniale și ale unor drepturi personale nepatrimoniale de către administrația imperială rusă. Boierii, boiernașii, mazilii și ruptașii au trecut prin procedurile confirmării și recunoașterii statutului lor social. Stabilirea drepturilor reprezentanților categoriilor superioare din Basarabia s-a realizat în temeiul Regulamentului de organizare al regiunii Basarabia din 29 aprilie 1818 (pentru boiernași, mazili și ruptași)⁵³ și al Regulamentului despre drepturile de dobândire a statutului de dvorean/nobil în Basarabia din 17 februarie 1821, la baza căruia s-au aflat Diploma de privilegii, emisă la 21 aprilie 1785 de împărăteasa Ecaterina a II-a, și Hrisovul domnului Moldovei Constantin Mavrocordat, emis în 1734. În acest context, am înaintat ipoteza că, prin Regulamentul de administrare a regiunii Basarabia din 1818, autoritățile imperiale au statuat, în calitate de categorie superioară a societății basarabene, dvorenimea/nobilimea basarabeană – o categorie nouă privilegiată, formată atât din reprezentanții boierimii autohtone, cât și din reprezentanții dvorenimii/nobilimii din alte regiuni ale Imperiului Rus, care s-a bucurat de drepturile oferite de legislația imperială și de privilegiile acordate prin hrisoave/cărți domnești de către domnii Moldovei. Boierimea nu a fost recunoscută în Basarabia în calitate de categorie privilegiată autohtonă, fiind exclusă din ecuația încadrării ca grup social chiar din primii ani după anexare. În acest capitol am analizat particularitățile procesului încadrării pe parcursul a trei perioade. Prima perioadă cuprinde anii 1812-1821, când în Basarabia a fost aplicată legislația imperială rusă și, având în vedere această situație, s-a produs încadrarea individuală a unor reprezentanți ai boierimii autohtone în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus; este perioada când a avut loc recunoașterea dvorenimii/nobilimii (în care au fost incluși reprezentanți ai boierimii autohtone), boiernașilor, mazililor și ruptașilor în calitate de categorii privilegiate basarabene, au fost puse bazele etichetei nobiliare imperiale ruse. În a doua perioadă, care cuprinde anii 1821-1831, a demarat procedura recunoașterii statutului de dvorean/nobil ereditar reprezentanților boierimii autohtone; a fost instituită, redactată și revizuită Cartea Genealogică a Nobilimii din Basarabia. Cea de a treia perioadă (1832-1847) reflectă încadrarea reprezentanților boiernașilor, mazililor și ruptașilor: confirmarea apartenenței la o categorie socială privilegiată; au avut loc modificări de ordin juridico-administrativ în statutul acestor categorii, fiind asimilate celor existente în Imperiul Rus în baza ordinului despre drepturile și situația locuitorilor din Basarabia, emis la 21 iunie 1847.

Capitolul III, denumit Rolul documentelor vechi păstrate în familii în procesul încadrării categoriilor privilegiate din Basarabia în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus, include

⁵³ *Așezământul obrazovaniei oblastei Basarabiei*, Chișinău, 29 aprilie 1818, 17 p.

caracteristica documentelor vechi păstrate în familii în calitate de dovezi ale statutului privilegiat, analiza actelor autorității supreme și a tipurilor dovezilor documentare referitoare la statutul respectiv în Basarabia. Am constatat că, după anexarea Basarabiei la Imperiul Rus, documentele vechi emise în Moldova și păstrate în familii au jucat un rol pe care nu l-au avut până la acel moment: dovezi cu valență juridică în procesul recunoașterii unor drepturi personale nepatrimoniale ale reprezentanților categoriilor privilegiate din Basarabia și a celor de dobândire a statutului de dvorean/nobil și odnodvoreț. Faptul că procesul încorporării unor reprezentanți ai categoriilor sociale autohtone în sistemul socio-administrativ imperial s-a produs în baza documentelor vechi de familie anterior stabilirii oficiale a structurii sociale basarabene printr-un act al autorității supreme și diferențele dintre sistemul socio-administrativ autohton și cel imperial rus au generat probleme grave de încadrare. Situația respectivă a pus în dificultate stabilirea clară de către autoritățile basarabene a actelor necesare pentru atestarea, confirmarea și recunoașterea statutului privilegiat în anii 1812-1847 și abordarea drepturilor care se conțineau în hrisoavele emise de domnii Moldovei. În acest context, menționăm că regulamentul de administrare a regiunii Basarabia abia după 6 ani (29 aprilie 1818) a stabilit obligativitatea confirmării statutului social prin dovezi documentare, iar apoi a urmat regulamentul despre recunoașterea calității de dvorean/nobil în baza rangurilor boierești (17 februarie 1821), care abia după 9 ani de la anexare a indicat concret tipurile de documente în baza Hrisovului din anul 1734 al domnului Moldovei Constantin Mavrocordat și a Diplomei de privilegii, emisă în anul 1785 de împărăteasa Ecaterina a II-a. Astfel, am stabilit că tipologia actelor și a altor materiale documentare care urmau să confirme apartenența la categoria boierilor din Moldova a fost clarificată începând cu anul 1821: hrisoave/cărți domnești conferite pentru ranguri în temeiul Hrisovului domnului Constantin Mavrocordat din anul 1734, amintit mai sus, prin care sunt recunoscuți ca nobili boierii care dobândise rangurile de la Vel Logofăt până la Treti Logofăt, precum și aceia care în timpul protesmiei (în termenul de 18 luni fixat de otomani pentru aceia care vor să se strămute) s-au învrednicit pentru meritele lor de a primi statutul de boier, deși nu se trăgeau dintr-o familie de nobili; pentru moșii, însărcinări/misiuni speciale⁵⁴; blazoane acordate de împărat; dovezi că persoana deține distincții imperiale; alte tipuri de diplome pentru anumite merite; hrisoave/cărți domnești pentru satele sau moșiile conferite, chiar dacă acestea nu mai erau stăpânite de neamul respectiv; dovezi că strămoșii au fost oameni de stat (dregători) corespunzător unui rang boieresc; dovezi că tatăl și bunicul au dus o viață nobilă sau stare, sau au avut unele funcții corespunzătoare cu cele ale nobililor și adevărul acestui fapt prin mărturia a 12 persoane a căror origine nobilă nu poate fi pusă la îndoială;

⁵⁴ Bezviconi, Gh. *Op. cit.*, p. 17.

acte de cumpărare, de ipotecă și testamente privitoare la averea nobilimii; dovezi că tatăl și bunicul au stăpânit sate, „dovezi de neam și de moștenire din generație-n generație pentru a fi incluși în Cartea Genealogică, la partea corespunzătoare neamului lor (rangului deținut)”⁵⁵. În baza surselor cercetate, am scos în evidență faptul că documentele vechi păstrate în familii, fiind dovezi prin care se confirma sau se dobânda un drept, deveniseră obiectul tranzacțiilor de vânzare-cumpărare, falsificare, distrugere, furt sau substituie pe parcursul secolului al XIX-lea. Din această cauză, titularii și proprietarii manifestau maximă prudență atunci când li se solicita prezentarea documentelor originale pentru a fi examinate în lipsa titularului, a proprietarului sau a deținătorului împuternicit al acestora.

⁵⁵Bezviconi, Gh. *Op. cit.*, p. 17.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. Tema „Încadrarea categoriilor privilegiate din Basarabia în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus, în baza documentelor vechi păstrate în familii (1812-1847)” se referă la perioada care a urmat după dezmembrarea Principatului Moldovei și anexarea părții sale de răsărit la Imperiul Rus în urma războiului ruso-turc din 1806-1812. Analizând procesul prezervării unor drepturi personale nepatrimoniale categoriilor privilegiate autohtone, care a avut loc în perioada 1812-1847, am apelat la actele vechi păstrate în familii, fapt care extinde cronologic tangențial cercetările, începând cu perioada stabilirii privilegiului scris în Țara Moldovei, secolul al XV-lea. Soluția respectivă a permis cercetarea mai aprofundată a modului de încadrare a categoriilor privilegiate autohtone într-un sistem socio-administrativ diferit și ostil boierimii locale, cel imperial rus, și determinarea particularităților acestui proces. Prin fundamentarea ipotezelor și argumentelor noastre pe o serie de studii referitoare la istoria Basarabiei și documente inedite de arhivă, care oferă o bază sigură de cercetare, am încercat să completăm o lacună istoriografică și să venim cu contribuții noi la concluziile autorilor precedenți referitor la determinarea specificului și a particularităților încadrării categoriilor privilegiate autohtone din Basarabia în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus.

2. În cercetările întreprinse am pornit de la constatarea că toate procesele care au urmat după anexarea Basarabiei la Imperiul Rus necesită o tratare din perspectiva consecințelor acestui fapt politic, în urma căruia spațiul pruto-nistean reprezenta o parte a unui teritoriu dezmembrat. Autonomia în stil imperial rus a condus la lichidarea categoriilor privilegiate autohtone și la stabilirea aici a unor noi categorii sociale loiale guvernării de la Sankt-Petersburg. Societatea basarabească a trecut printr-un proces politic și socio-administrativ complex, care a generat opoziția dintre sistemul tradițional românesc în esența sa și unul imperial rus. Substituirea instituțiilor autohtone cu cele ale noii administrații, reconstituirea categoriilor privilegiate în Basarabia și a funcțiilor nobilimii de la dregătorii la corporație uniformizată cu privilegiile specifice sistemului autocratic imperial rus s-au produs prin retrogradarea unor familii de viță nobilă, suprimarea limbii române, falsificarea istoriei, scrierea eronată a numelor și a toponimelor în actele oficiale.

3. Am constatat, de asemenea, că o bună parte din boierimea moldovenească nu se regăsește în Cartea Genealogică a Nobilimii din Basarabia. Acestea sunt familii care nu au fost încadrate în categoriile privilegiate ale noii structuri sociale basarabene. O parte din ele au trecut Prutul și s-au stabilit în Principatul Moldovei, iar o parte – în alte gubernii ale Imperiului Rus.

4. Procesul dobândirii statutului de dvorean/nobil și de odnovoreț este calificat în teză ca un proces de încadrare, care a început din primii ani după anexare și a durat până în anii '50 ai secolului

al XIX-lea. Încadrarea este termenul care, în viziunea noastră, a reflectat încorporarea unor fragmente ale structurii sociale a Principatului Moldovei în sistemul socio-administrativ imperial rus.

5. Condițiile administrativ-juridice în care s-a desfășurat procesul de încadrare și, implicit, cel de prezervare a privilegiilor obținute anterior și dobândire a unor drepturi nepatrimoniale în condițiile noii administrații și stabilirea întârziată a temeiului juridic local pentru reglementarea procesului în Basarabia, după cum am demonstrat în teză, au avut un impact negativ asupra procedurilor de lucru ale comisiilor speciale de examinare a documentelor în partea ce ține de tipologia actelor prezentate de persoana petent. Astfel, încadrarea, care a implicat proceduri de confirmare și recunoaștere a statutului privilegiat în baza legislației imperiale și care prevedea prezentarea documentelor vechi păstrate în familii, inclusiv hrisoave (în care dreptul personal nepatrimonial se conținea în cel patrimonial ca parte integrantă) pe numele persoanei petent, înainte de a fi statuate categoriile privilegiate basarabene, poartă caracter individual și este o încadrare individuală.

6. Am propus o clasificare a documentelor vechi păstrate în familii în conformitate cu rolul lor în procesul încadrării categoriilor privilegiate din Basarabia în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus și am elucidat rolul actelor de drept public, emise de domnii Țării Moldovei în procesul de stabilire a tipologiei documentelor respective.

7. În pofida urmărilor nefaste ale politicii sociale imperiale ruse asupra categoriilor privilegiate autohtone din Basarabia, reprezentanții acestora și-au păstrat identitatea sub regimul imperial rus, iar documentele lor vechi, păstrate în colecțiile personale sau în arhivele publice, continuă să fie mărturii ale statutului de boier și ale legăturilor dintre românii de pe ambele maluri ale Prutului.

8. Rezultatele cercetărilor pot fi utilizate la elaborarea unor lucrări de sinteză și a unui curs special referitor la istoria Basarabiei sub regim imperial rus, la realizarea de către studenți a unor lucrări de curs, de licență și de masterat, precum și la publicarea unor articole de popularizare referitoare la politica de rusificare, promovată de administrația imperială rusă în spațiul pruto-nistean după anexarea acestuia la Imperiul Rus.

BIBLIOGRAFIE

I. Documente din arhive

4. Agenția Națională a Arhivelor, Direcția Generală Arhiva Națională, F. 1, *Senatorii președinți în Divanurile Principatelor Moldovei și Valahiei, 1808-1812*, inv. 1, d. 3995, f. 11-14; F.3, *Consiliul regional al Basarabiei (1810-1917)*, inv. 1, d.d. 27, 60, 101, 153, 193, 260, 280, 384, 425, 463, 607, 736, 737, 763, 972, 1107, 1108, 1389; inv. 2, d.d. 311, 1341, 2815; inv. 3, d. 86; F.5, *Guvernul regiunii Basarabia (1813-1854)*, inv. 3, d. 550, 689, 646, 649, 691, 722, 723, 724, 729, 735, 738, 750; F.22, *Secția regională din Basarabia a Departamentului Ministerului Justiției or. Chișinău (1812-1917)*, inv. 1, d. 48, dd. 134, 152, 301, 302, 318, 335, 357, 376, 602, 617, 652, 728, 729; F.220, *Colecția de acte medievale moldovenești (1420-1904)*, inv. 1 și 2; F.310, *Mareșalul nobilimii din județul Orhei (1824-1913)*, inv. 1, d. 1, 19 f., d. 12, 157 f.

5. Arhivele Naționale ale României, Serviciul Județean Iași, F. 359, inv. 2521, *Gore Paul (Pavel) Leoa (1875-1927)*.

6. *Așezământul obrazovaniei oblastei Basarabiei din 29 aprilie 1818*, Chișinău, Biblioteca științifică a Agenției Naționale a Arhivelor, 17 p.

II. Izvoare publicate

7. BOGA, Leon. *Documente basarabene. Foi de zestre. Vol. I. (1734-1844)*. Chișinău: Tipografia Centralei Cooperativelor de Producție și Consum, 1928.

8. CANTEMIR, Dimitrie. *Descrierea Moldovei*. Chișinău: Litera, 2001, 256 p. ISBN: 973-8358-20-0, ISBN: 9975-74-367-6.

9. *Documente privitoare la istoria Țării Moldovei în perioada Războiului ruso-turc din 1806-1812, vol. I (noiembrie 1806-iulie 1808)*, coordonatori de ediție: D. Dragnev, L. Svetlicinâi, editori: T. Candu, T. Ciobanu, V. Constantinov. Bacău: Editura Vicovia, 2016, 437 p. ISBN 978-606-8541-91-4.

10. *Moldova în epoca feudalismului. Vol.11: Documente privitoare la istoria Țării Moldovei în secolul al XVIII-lea (1775-1786): Cărți domnești și zapise*, volum realizat de: Larisa Svetlicinâi, coord. D. Dragnev. Chișinău, 2008, 520 p. ISBN 9975-9649-3-1.

III. Monografii, studii și articole

a) Lucrări în limba română

11. ARBURE, Zamfir. *Basarabia în secolul XIX*. Chișinău: Editura „Novitas”, 2001, 740 p. ISBN: 9975-9659-0-3.

12. BEZVICONI, Gheorghe. Profiluri de ieri și de azi. În: *Fapte trecute și basarabeni uitați*, Chișinău: Universitas, 1992, p.17. ISBN: 5-362-00850-1.
 13. BOLDUR, Alexandru. *Istoria Basarabiei*. București: Editura „Victor Frunză”, 1992, 543 p. ISBN: 5-85886-027-3.
 14. BRĂȚIANU, Gheorghe. *Sfatul Domnesc și Adunarea Stărilor în Principatele Române*. București: Editura Enciclopedică, 1995, 328 p. ISBN: 973-45-0096-1.
 15. CIUBOTARU, Marcel. Forme și expresii ale conștiinței genealogice la români. În: *Revista arhivelor*, 1997, IV (IX), nr. 3-4, p. 53-60. ISSN 1453-1755.
 16. CORNEA, Sergiu. *Organizarea administrativă a Basarabiei (1812-1917)*. Cahul: Universitatea de Stat din Cahul, 2003, 143 p. ISBN: 9975-9751-0-0.
 17. ERBICEANU, Vespasian. *Legile locale basarabene: Studiu istorico-juridic*. Chișinău: Imprimeria statului, 1921, 132 p.
 18. GHERASIM, Cristina. *Evoluția nobilimii din Basarabia sub dominația țaristă: Statutul social-economic și mentalități colective (1812-1873)*. Teză de doctor. 113 p. [citat 14.11.2018]. Disponibil: <http://dspace.usm.md:8080/xmlui/handle/123456789/1773>.
 19. GHERASIM, Cristina, TOMULEȚ, Valentin. *Stăpâni și robi sau nobili și țigani în Basarabia (1812-1861)*. Chișinău, 2021, 584 p. ISBN 978-9975-3497-7-2.
 20. GRAMA, Dumitru. Conducerea provizorie a Basarabiei – suport juridic al autonomiei administrativ-teritoriale a regiunii în anii 1812-1818. În: *Pergament*. Anuarul arhivelor Republicii Moldova, vol. VII-VIII, 2004-2005, Chișinău, 2005. ISBN: 9975-78-150-0.
 21. GRECU, Dina. Evoluția nobilimii basarabene în secolul al XIX-lea. În: *Pro-Basarabia – repere istorice și naționale*, coord. Ghenghea, Mircea-Cristian, Atanasiu, Mihai Bogdan, Iași: Editura „Alfa”, 2007, p. 69.
 22. MIHAIL, Paul. Despre bibliotecile parohiale. În: *Luminătorul*, iunie 1928, Chișinău, p. 62-64.
 23. MOROZAN, Vladimir. Nobilimea Basarabiei în perioada de până la reforme. În: *Studii de arhondologie și genealogie, vol. 2*. Chișinău, 2014, p. 8-18. ISBN: 978-9975-87-017-7.
 24. SAVA, Aurel. *Documente privitoare la târgul și Ținutul Orheiului*, București, 1944.
- TOMULEȚ, Valentin. Etapele și specificul incorporării Basarabiei în sistemul economic și politic al Imperiului Rus (anii 1812-1868/1873). În: *Revista Limba română*, nr. 5-6, XXII, 2012, pp. 65-80. ISSN: 0235-9111.

b) Lucrări în limba rusă

25. ДЕГТЯРЁВ, С. Бессарабия в составе Российской Империи в первой половине XIX в.: по материалам полного собрания законов Российской Империи. В: *Русин*, 2015, № 1(39), с.166-177.

26. КАССО Л.А. *Россия на Дунае и образование Бессарабской области*, с. 204, [citat:10.11.2018]. Disponibil: <https://www.runivers.ru/bookreader/book579404>.

27. *Записки Бессарабского областного Статистического Комитета, Том I, Изданный под редакцией А.И. Егунова*. Кишинев: Печать в тип. Областного Правления, 1864, 619 с.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

1. Articole în cărți de specialitate colective

- 1.1. FRUMOSU Elena, Documente medievale – componente ale patrimoniului Republicii Moldova. Studiu introductiv. În: *Documente medievale slavo-române din patrimoniul arhivistic al Republicii Moldova*. Chișinău: Lexon-Prim, 2021, 160 p. ISBN 978-9975-3502-2-8.
- 1.2. FRUMOSU, Elena. Un dosar cu opisele colecției de acte medievale moldovenești predate comisiei aliate conform Convenției de armistițiu (1944). În: *Istoria est magistra vitae (civilizație, valori, paradigme, personalități) in Honorem profesor Ion Eremia*, a. 2019, p.187-192. ISBN 978-9975-3331-2-2. Disponibil: https://ibn.idsi.md/collection_view/674

2. Articole în reviste științifice din Registrul național al revistelor de profil (categoria B)

- 2.1. FRUMOSU, Elena. Unele considerații referitoare la dobândirea statutului de dvorean basarabean în prima jumătate a secolului al XIX-lea. În: *DIALOGICA*, revistă de studii culturale și literatură, nr.1, 2021, p.99-105. ISSN: 2587-3695, ISSN: 1857-2537. Disponibil: https://dialogica.asm.md/articolePDF/Dialogica_nr_7_Frumosu.pdf
- 2.2. FRUMOSU, Elena. Rolul spițelor genealogice pentru confirmarea statutului social privilegiat în Basarabia, în primele decenii după anexare. În: *Revista de Istorie a Moldovei*, nr. 1-2 (117-118), ianuarie-iunie 2019, p.79-84. ISSN 1857-2022. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/77-84_5.pdf (Revistă acreditată în a. 2019)
- 2.3. FRUMOSU, Elena. Arbori genealogici, spițe de neam și de moșie (sf. sec. al XVIII-lea – mijlocul sec. al XIX-lea): o categorie de documente nevalorificate din „Colecția de acte medievale moldovenești” a ANRM. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, nr. 4 (114), p.71-84. ISSN 2345-1009. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/71252

3. Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

- 3.1. FRUMOSU, Elena. Unele considerații privitoare la clasificarea arhivistică a documentelor. În: *Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine*. Academia de Științe a Moldovei, conferință științifică internațională desfășurată în contextul Zilelor Europene ale Patrimoniului, dedicată aniversării a 75-a de la fondarea Universității de Stat din Moldova. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/141983.
- 3.2. FRUMOSU, Elena. Dosarul cu opisele documentelor și inventarul pe lăzi ce se predau comisiei aliate, conform art. 12 din Convenția de armistițiu, și importanța lui pentru studierea istoriei fondului „Colecția de acte medieval moldovenești” din ANRM. În: *Tendențe*

contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători, ediția 8, vol. 2, 2019, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Tipogr. „Biotehdesign”, 2019, p. 50-55. Materialele conferinței științifice a doctoranzilor, ediția a VIII-a, vol. I, Chișinău, 10 iunie 2019. ISBN 978-9975-108-67-6. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/80765.

3.3.FRUMOSU, Elena, DRAGNEV, Demir, PURICI, Ștefan. Izvoare genealogice moldovenești, surse pentru cercetarea procesului de recunoaștere și încadrare a nobilimii basarabene în sistemul de stări al Rusiei țariste. În: *Orientări actuale în cercetarea doctorală*, ediția a VIII-a, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, 15 septembrie 2018, p. 162-172. ISBN 978-9975-50-236-8. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/89615.

3.4.FRUMOSU, Elena. Documente vechi de familie, surse valoroase în studierea proceselor de încadrare a populației Basarabiei în sistemul social-economic al Imperiului Rus. În: *Materialele conferinței științifice a doctoranzilor*, ediția a VII-a, vol. I, Chișinău, 14 iunie 2019. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/80765.

ADNOTARE

Frumosu Elena: Încadrarea categoriilor sociale privilegiate din Basarabia în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus în baza documentelor vechi păstrate în familii (1812-1847), teză de doctor în istorie, Chișinău, 2023

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 279 de titluri, 137 de pagini de text de bază.

Cuvinte-cheie: Basarabia, categorii privilegiate, structură socială, documente vechi păstrate în familii, încadrare, boierime, mazili, ruptași, dvorenime/nobilime basarabească.

Scopul lucrării: elucidarea multiaspectuală a încadrării categoriilor privilegiate din Basarabia, ca elemente ale structurii sociale ale Principatului Moldovei, în sistemul socio-administrativ al Imperiului Rus și stabilirea unui model concret de încorporare a categoriilor sociale privilegiate autohtone care a avut la bază documentele vechi păstrate în familii în anii 1812-1847.

Obiectivele lucrării: elucidarea istoriografiei problemei; identificarea particularităților procesului, analiza evoluției și consolidării privilegiului scris, a bazei juridice a drepturilor ereditare în Țara Moldovei; evidențierea modului de încadrare prin absorbția structurii sociale autohtone de către cea existentă în Imperiul Rus; reflectarea importanței și a tipologiei documentelor vechi de familie în procesul încadrării categoriilor sociale privilegiate din Basarabia în perioada 1812-1847.

Noutatea și originalitatea științifică constă în cercetarea problemei în baza unui set de acte mai puțin studiate și/sau inedite – documente vechi păstrate în familii, precum și în elucidarea de ansamblu a aspectelor de istorie socială, genealogie, documentologie și arhivistică (de clasificare, descriere, colaționare și analiză) a surselor studiate.

Problema științifică soluționată: teza completează lacuna istoriografică referitoare la modul de încadrare a categoriilor privilegiate din Basarabia – încadrarea individuală a reprezentanților boierimii autohtone ca persoane individuale cu statut social privilegiat și nu în calitate de grup superior al societății basarabene, ceea ce a condus la dispersarea și controlul de către administrația imperială rusă a nobilimii autohtone. Teza reflectă rolul pe care l-au avut documentele vechi păstrate în familii în calitate de dovezi cu valență juridică pentru prezervarea unor drepturi ereditare.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în elucidarea aspectelor noi în legătură cu stabilirea unui model tipologic de încadrare, specific Basarabiei, și definirea conceptelor „încadrare” și „documente vechi de familie” în contextul situației concrete.

Valoarea aplicativă: cercetarea a generat elaborarea unor instrumente arhivistice de clasificare, descriere și regăsire – Lista documentelor genealogice și Indicele de nume din fondul 220 „Colecția de acte medievale moldovenești” din ANA, care își vor găsi aplicare în activitatea didactică și de cercetare. Materialele tezei vor fi utilizate în procesul predării istoriei Basarabiei din prima jumătate a secolului al XIX-lea sub aspectul lichidării categoriilor privilegiate autohtone.

Implementarea rezultatelor științifice: rezultatele cercetării au fost prezentate public în rapoarte, referate, comunicări la conferințe, simpozioane, mese rotunde naționale și internaționale și publicate în peste 9 articole și teze.

АННОТАЦИЯ

Фрумосу Елена: «Включение привилегированных категорий Бессарабии в составе социально-административной системы Российской Империи в период 1812-1847 гг (на основе старинных фамильных документов)», докторская диссертация по истории, Кишинэу, 2023 год

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 279 наименований, 137 страниц основного текста.

Ключевые слова: Бессарабия, привилегированные категории, социальный строй, древние документы, включение, бояре, мазилы, рупташи, бессарабское дворянство, наследственные права.

Цель работы: многоаспектное выяснение включения привилегированных категорий населения Бессарабии как элементов социальной структуры Молдавского Княжества в социально-административную систему Российской Империи и установление конкретной модели инкорпорации местных привилегированных социальных категорий на основе старинных документов, хранившихся в семьях в 1812-1847 гг.

Задачи работы: освещение историографии проблемы включения привилегированных категорий Бессарабии в социальную и административную систему Российской Империи на основе старинных фамильных документов (1812-1847); выявление особенностей процесса, анализ привилегий и правовой основы наследственных прав, выявление модели включения в социально-административную систему существующую в Российской Империи через ликвидацию местной социальной структуры; установление значения и типологии старинных семейных документов в процессе сохранения личных прав представителей местных привилегированных категорий Бессарабии в 1812-1847 гг.

Научная новизна и оригинальность работы заключается в исследовании исторической проблемы на основе категории малоизученных и оригинальных фамильных документов, а также в освещении историко-генеалогических и документально-архивных (классификация, описание, сопоставление) исследованной проблемы.

Решенная научная проблема: предпринятое исследование восполняет некоторые историографические пробелы относительно модели указанного включения местных привилегированных категорий Бессарабии путем их ликвидации и отнесения представителей этих категорий к частным лицам с привилегированным социальным положением, а не к отдельной общей высшей социальной структуре общества Бессарабии, что приводило к раздроблению и контролю со стороны царской администрации местной знати. Была определена типология документов составляющих юридическую составную наследственных прав.

Теоретическая значимость работы заключается в освещении новых аспектов, связанных с установлением специфической для Бессарабии типологической модели внедрения местных социальных категорий в социальную и административную систему Российской Империи, а также в определении таких понятий как «внедрение» и «древние семейные документы».

Прикладное значение полученных результатов: в результате исследования был разработан Перечень генеалогических документов из фонда 220 «Собрание средневековых молдавских документов» Национального Архивного Агенства и составление указателя имен к ним. Исследуемые документы найдут применение в преподавательской и научной деятельности. Одновременно материалы диссертации могут быть использованы в процессе преподавания истории Бессарабии первой половины XIX века относительно ведения в крае империльной политики руссификации путём ликвидации автохтонных привилегированных структур и включение их отдельных представителей в социальные структуры существующие в Росстйской Империи.

Внедрение научных результатов: результаты исследования были публично представлены в рефератах и сообщениях на национальных и международных конференциях, симпозионах и научрых круглых столах и опубликованных в 9 статьях и резюме.

ANNOTATION

Frumosu Elena: "The inclusion of the privileged categories of Bessarabia in the socio-administrative system of the Russian Empire, based on old documents kept in families in (1812-1837)", doctoral thesis in history, Chisinau, 2023

Structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 279 titles, 137 pages of main text.

Key words: Bessarabia, privileged categories, social structure, old documents kept in families, inclusion, Bessarabian noblemen, evidence, hereditary rights.

The purpose of the paper: the multi-aspect elucidation of the inclusion of the privileged categories from Bessarabia, as elements of the social structure of the Principality of Moldavia in the socio-administrative system of the Russian Empire and the establishment of a concrete model for the incorporation of the local privileged social categories which was based on old documents kept in families (1812-1847).

The objectives of the paper: explanation of the historiography of the issue of the inclusion of the privileged categories from Bessarabia in the socio-administrative system of the Russian Empire based on old documents kept in families, in the first half of the 19th century and primary documentary sources; identifying the particularities of this process, analyzing the evolution of autochthonous social categories, the legal basis of hereditary rights, highlighting the inclusion model through the liquidation of the autochthonous social structure; reflecting the importance and typology of old documents kept in families in the process of preserving the non-patrimonial personal rights of representatives of autochthonous social categories in Bessarabia, in the 1812-1847.

The scientific novelty and originality: researching on the less studied categories of documents – those kept in families, as well as in the explanation of the historical, documentological and archival context (of classification, description, collation) of the studied sources.

The scientific issue addressed: the thesis fills the historiographical gap regarding the following aspects: the peculiarities of the inclusion of the privileged categories of Bessarabia in the socio-administrative system of the Russian Empire; the inclusion of representatives of these categories in the tsarist system based on old documents kept in families; the typology of old documents kept in families as evidence with legal validity for the preservation of hereditary rights.

The theoretical significance of the paper lies in the research of new issues related to the annexation and incorporation of Bessarabia into the Russian Empire, the explanation of the concepts of "inclusion" and "old documents kept in families", which can later be studied in more depth.

Applicative value: the research generated the development of archival tools for classification, description and retrieval were developed – The list of genealogies and genealogical trees from the Fund No 220 "Collection of medieval Moldovan documents" from NAA GDNA and the Index of names to the respective list. The thesis materials will be used in the process of teaching the history of Bessarabia from the first half of the 19th century under the aspect of the liquidation of the privileged autochthonous categories.

Implementation of scientific results: the research results have been publicly presented in reports, papers, communications of 10 conferences, symposia, national and international round tables and published in than 9 articles and publications.

FRUMOSU ELENA

**ÎNCADRAREA CATEGORIILOR SOCIALE PRIVILEGIATE
DIN BASARABIA ÎN SISTEMUL SOCIO-ADMINISTRATIV
AL IMPERIULUI RUS ÎN BAZA DOCUMENTELOR VECHI
PĂSTRATE ÎN FAMILII (1812-1847)**

611.02 – istoria românilor (pe perioade)

Rezumatul tezei de doctorat în istorie

Aprobat spre tipar: 22 iunie 2023

Formatul hârtiei 60X84 1/6

Tiraj 50 ex.

Hârtie ofset. Tipar ofset 2,2.

Coli de tipar:....

Comanda nr.

Firma Editorial-Poligrafică GRAFEMA LIBRIS S.R.L. str. Calea Ieșilor, 10 B, Chișinău, MD-2069.